

ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม

The Administrative Efficiency of the Secretary's Office of the Department of Highways Based on *Iddhipāda*

อิดารัตน์ วงศ์แสงธรรม (Tidarat Wongseangthum)¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 127 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลประกอบบริบทและสังเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอเป็นความเรียงผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิภาพของการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง 0.766 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง ตามหลักอิทธิบาทธรรม ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรควรนำหลักอิทธิบาทธรรม มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงาน และควรปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในองค์กร ให้มีจิตอาสาในการปฏิบัติงาน เสียสละ ทำงานเป็นทีม ศึกษาหาความรู้พัฒนาตน พัฒนางานอยู่เสมอ เพื่อให้การบริหารงานมีผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์มีประสิทธิภาพและบุคลากรมีความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการบริหารงาน บริหารงานสำนักงาน หลักอิทธิบาทธรรม กรมทางหลวง

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1) to study the level of administrative efficiency of the secretary's office of the Department of Highways based on *Iddhipāda*, 2) to study the correlation between *Iddhipāda* and the administrative efficiency of the secretary's office of the Department of Highways, and 3) to study the guidelines for developing the administrative efficiency of the secretary's office of the Department of Highways based on *Iddhipāda*.

1. The study used a mixed-methods research approach, which the quantitative data collected by employing questionnaires with a sample group of 147 people. The statistics used were frequency,

¹ สาขารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: nd.tidarat@gmail.com

percentage, mean, standard deviation (S.D.), and Pearson Correlation Coefficient. While the qualitative data were obtained through in-depth interviews with 9 key informants. The data were analyzed by a content analysis and synthesized by a descriptive method. The results of the research were found as follows: 1) The level of administrative efficiency of the secretary's office of the Department of Highways based on *Iddhipāda* (the paths of accomplishment) is overall at a high level. When each aspect is considered, it is discovered that all aspects of the level of administrative efficiency of the secretary's office of the Department of Highways are at a high level. 2) *Iddhipāda* and the administrative efficiency of the secretary's office in the Department of Highways are positively correlated ($R=0.766$) in the same direction at a high level, with a statistical significance of 0.01. 3) The guidelines for developing the administrative efficiency of the secretary's office of the Department of Highways based on *Iddhipāda* are as follows: the administrators and personnel in the organization should apply *Iddhipāda* to the operational plan and modify to stay consistent with changes in society. In addition, personnel in the organization should be encouraged to have a volunteer mind, to sacrifice, to operate as a team, and to seek knowledge in order to develop both oneself and the work. All of this will allow the administration to be more efficient and effective, as well as have personnel get along well with one another inside the organization.

Keywords: Administrative Efficiency, Organization Management, *Iddhipāda*, Department of Highways

วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ: 16 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 21 เมษายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

สมคิด บางโม, รศ. (2558, หน้า 24-25) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติขององค์การ ผู้บริหารก็จะสามารถประยุกต์หลักการบริหารองค์การให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการได้ การบริหารนั้นหากมองในแง่ของกลุ่มคน ผู้บริหารจะต้องบริหารองค์การโดยเน้นมนุษย์สัมพันธ์ แต่หากมองในแง่ของระบบผู้บริหารก็ควรเน้นความสำคัญในทุกส่วนขององค์การ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าองค์การจะประกอบด้วยงานและคน ดังนั้น เมื่อผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพรอบด้านผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับทั้งสองด้านดังที่กล่าวข้างต้นควบคู่กันอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน

พิธีสิทธิ์ คำวนมศิลป์ และศุภวัฒน์นากร วงศ์ธนวุธ (2546, หน้า 128-132) ผู้บริหารต้องการสร้างองค์การให้

มีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ “การบริหารจัดการ” ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารจัดการ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการแบ่งความหมายได้ 2 ส่วน คือ การบริหาร ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า “Administration” หมายถึง การบริหารในภาครัฐ (Public Sector) ซึ่งเป็นองค์การที่ไม่ได้มุ่งผลกำไร และการจัดการให้ถือว่าเป็น คำแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Management” โดยให้ใช้คำนี้กับการบริหารงานในภาคธุรกิจเอกชนที่มุ่งผลกำไรโดยเฉพาะ ซึ่งในยุคปัจจุบันบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนมีเพิ่มมากขึ้นและถือได้

เดชศักดิ์ อังเกลียว (2542, หน้า 25) หลักอิทธิบาทธรรม เป็นฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ ให้ความสำคัญกับการบริหารและการปฏิบัติงานขององค์กร มี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ (ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจและเต็มใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ หรือเพียงเพราะอย่างใดรางวัลหรือผลตอบแทน 2) วิริยะ (ความเพียร) คือ

ขยันหมั่นเพียร กระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง
อดทน ไม่ท้อถอยก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ
3) จิตตะ (ความคิด) คือ เอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ
และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน
หรือนำเรื่องอื่นปนกับสิ่งที่กระทำอยู่ และ 4) วิมังสา
(ความไตร่ตรอง หรือทบทวน) คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา
ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบ วัตถุประสงค์
คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานทำให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยสุด

เฟลเลอร์ (Frederick W.Taylor) บิดาแห่งการ
บริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการ บริหารที่มีหลักเกณฑ์
ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ
4 ประการ คือ

(1) ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด
(One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างจำเป็นต้องมี
การกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงาน
เสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงาน
จะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์
มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่าย
ผลตอบแทนหรือรางวัลแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตาม
ผลผลิตทั้งหมด

(2) ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดย
ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้
เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการ
ฝึกอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และใน
การคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะ
ให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

(3) ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับ
วิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณา คนงานจะไม่
คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดย
หลักการและเหตุผล คนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่
เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้
ได้ผลิตผลสูงขึ้น

(4) การประสานร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร
และคนงาน ฝ่ายบริหารควรมีการประสานงานอย่าง
ใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้อง
ไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงาน ที่ควรจะเป็นงานของ
คนงานเท่านั้น

ปัจจุบันการปฏิบัติงานบุคคลากรของสำนักงาน
เลขานุการ ไม่เป็นตามแผนและนโยบายที่วางไว้เท่าที่ควร
และบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งดูได้จากการร้องเรียน

ของประชาชน เช่น เรื่องได้รับความเดือดร้อนจากการ
ก่อสร้างทางหลวง 151 เรื่อง เรื่องไฟฟ้าบนทางหลวงดับ
306 เรื่อง เรื่องขอความช่วยเหลือให้ตรวจสอบ 216 เรื่อง
เรื่องได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้าง 150 เรื่อง เรื่อง
การขายของริมทางหลวง 102 เรื่อง เรื่องการก่อสร้างล่าช้า
จำนวน 68 เรื่อง เรื่องสัญญาณไฟจราจรขัดข้อง จำนวน
40 เรื่อง เป็นต้น

การนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์และปรับ
ใช้ในการบริหารงานสำนักงานปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย
ที่กำหนด มีความถูกต้องรวดเร็วและปฏิบัติงานมีความ
โปร่งใสเป็นธรรม เพื่อจะได้ผลการปฏิบัติงานอย่างมี
ประสิทธิภาพและสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์
ของกรมทางหลวง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการ
บริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง ตามหลัก
อิทธิบาทธรรม

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลัก
อิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงาน
เลขานุการกรมทางหลวง

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา
ประสิทธิภาพ การบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรม
ทางหลวง ตามหลักอิทธิบาทธรรม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้เป็นการ
วิจัยศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงาน
เลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม

ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานได้แก่
1.การปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายกำหนด 2.การ
ปฏิบัติงานได้ถูกต้องรวดเร็ว 3.การปฏิบัติงานมีความ
โปร่งใสและเป็นธรรม

ด้านหลักอิทธิบาทธรรมได้แก่ 1.ฉันทะ
(ความพอใจ) 2.วิริยะ (ความเพียร) 3.จิตตะ (ความคิด)
4.วิมังสา (ความไตร่ตรอง)

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่วิจัย กรมทางหลวง ถนน
ศรีอยุธยา แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่ม
ตัวอย่าง

(1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยทำการสุ่มตัวอย่าง

แบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน
สำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักกรรม

(2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)
จากกลุ่มประชากร ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของ
กรมทางหลวง จำนวน 127 คน

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา ระยะในการศึกษาวิจัยทำ
การเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือน
มกราคม พ.ศ. 2565 รวมระยะเวลา 13 เดือน

1.3.5 ขอบเขตด้านตัวแปรในการวิจัย

(1) ตัวแปรต้น (Independent Variables)
คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรม
ทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1.ฉันทะ (ความ
พอใจ) 2.วิธียะ (ความเพียร) 3.จิตตะ (ความคิด)
4.วิมังสา (ความไตร่ตรอง)

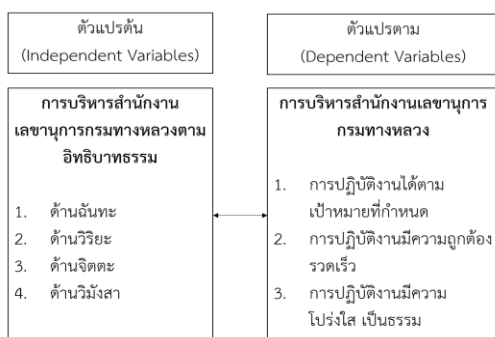
(2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables)
คือ ประสิทธิภาพผลการบริหารสำนักงาน 1. การปฏิบัติงาน
ได้ตามเป้าหมายกำหนด 2. การปฏิบัติงานได้ถูกต้อง
รวดเร็ว 3. การปฏิบัติงานมีความโปร่งใสและเป็นธรรม

1.4 สมมติฐานการวิจัย

หลักอิทธิบาทธรรม ด้านฉันทะ ด้านวิธียะ
ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา มีความสัมพันธ์กับ
ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรม
ทางหลวง

1.5 กรอบแนวความคิด

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหาร
สำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง ตามหลักอิทธิบาท
ธรรม เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบ
ผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ การใช้
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

2. แนวคิดทฤษฎี

2.1 แนวคิดการบริหาร

การบริหารงานในองค์การให้มีคุณภาพ เป็น
การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานคุณภาพและ
การเพิ่มผลผลิต การจำกัดความเสี่ยง การใช้ทรัพยากรซึ่ง
ได้แก่ คน เงินงบประมาณ งาน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง
รวมถึงทักษะ การจัดการที่ดีของผู้นำหรือผู้บริหาร

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2554, 3-47) กล่าวว่า
ระบบราชการ มาจากภาษาอังกฤษ Bureaucracy หมายถึง
ระบบของความสัมพันธ์ในการบังคับบัญชาซึ่งกำหนดโดย
กฎระเบียบที่พัฒนาขึ้นอย่างสมเหตุสมผล และเป็น
องค์กรที่บริหารจัดการแบบราชการเป็นการให้
ความสำคัญกับความมั่นคงและการคงอยู่ขององค์กร
รวมทั้งให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส เป็นหลัก กิจการ
งานจะแบ่งเป็นกิจกรรมงาน แต่ละตำแหน่งจะอธิบาย
ความสัณฐานหน้าที่งานที่บ่งถึงความชำนาญและอำนาจ
ลดหลั่นกันเป็นขั้น ๆ ลักษณะของการบริหารองค์กรแบบ
ราชการมีองค์ประกอบหลัก ๆ คือ

- 1) ทำให้เป็นงานที่ต้องการมีความชำนาญ
เฉพาะ (Specialization)
 - 2) มีกฎระเบียบที่ชัดเจน
 - 3) ไม่นิยมชมชอบกันเป็นส่วนตัว
 - 4) มีสายการบังคับบัญชาลดหลั่นกันเป็นขั้น ๆ
 - 5) การแต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งจะพิจารณา
จากคุณสมบัติและความชำนาญในงานในการทำงานต้อง
เต็มเวลา เวลาและปริมาณงานต้องความสัมพันธ์กัน
 - 6) มีการแยกบริหารงาน
 - 7) แยกงานส่วนตัวออกจากงานขององค์กรได้
อย่างชัดเจน
 - 8) ความก้าวหน้าขึ้นอยู่กับอาวุโสและความสำเร็จ
 - 9) ให้ความสำคัญกับความคงทนถาวร
 - 10) ให้ความสำคัญกับระเบียบปฏิบัติ กระบวนการ
มากกว่าความสำเร็จของงาน (Management by regulations)
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, 18-19)
การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหาร
ระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการ
กำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง ส่วนคำว่า “ผู้บริหาร”
(Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ใน
องค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร

2.2 หลักอิทธิบาทธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2545, 40) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 สรุปได้ว่าหลักธรรมที่ทันสมัย หลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือหนทางแห่งความสำเร็จ 4 ประการ ที่ใน ปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่า คืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุสองพันกว่าปีนี้ ไม่มีใครว่าใดที่จะเรียกว่าล้าสมัย

1) ฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้

2) วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ

3) จิตตะ คือความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้

4) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการ ที่ เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ

1) ฉันทะ: รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ หรือ เพียงเพราะอย่างได้รางวัลหรือมุ่งหวังในผลกำไร

2) วิริยะ: สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยัน หมั่นปฏิบัติ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

3) จิตตะ: ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตผูกพัน ตั้งจิต รับรู้ในสิ่งที่กระทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย การใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

4) วิมังสา: ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาไตร่ตรองสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบตรวหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

สรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆ ตามที่มุ่งหวังไว้ เป็นหลักในการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเอาใจใส่ในงานและตรวจสอบการทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านฉันทะ (ความพอใจ) 2.ด้านวิริยะ (ความเพียร) 3.ด้านจิตตะ (ความคิด) และ 4.ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานเลขานุการกรม ผู้ที่เกี่ยวข้อง และพระภิกษุสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (sample Random Sampling) โดยการแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากร ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเลขานุการ กรมทาลหลวง

3.1 ประชากรในการวิจัย

กลุ่มประชากร ได้แก่ บุคลากร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงจำนวน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยการสุ่มตัวอย่างตามวิธีการของยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งผู้วิจัยต้องการสุ่มตัวอย่างให้มีความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มร้อยละ 0.5 ได้ประชากรในการวิจัย จำนวน 147 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยผู้วิจัยคัดเลือกจากผู้บริหาร ข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานกรมทาลหลวง และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม จำนวน 9 รูปหรือคน

3.2.2 วิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประเมินเนื้อหาและแบบสอบถามกับนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการในการวิจัย แบบคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความ

สอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ตามแบบของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 วิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ โดยใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม

3.3.2 วิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สำนักงานเลขานุการกรม เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 147 ชุด แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียง

3.4.2 การวิเคราะห์เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งหมดนำไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่ ข้อคำถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ กำหนดค่าน้ำหนัก ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) โดยการกำหนดระดับไว้ 5 ระดับ ในการประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ใช้ในการวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงกับหลักอิทธิบาทธรรม สถิติที่ใช้คือ การหาค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม ดังนี้

4.1 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม

ข้อมูลทั่วไป พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 90 คน ร้อยละ 70.9 อายุตั้งแต่ 36-40 ปี มีจำนวน 34 คน ร้อยละ 26.8 วุฒิการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 66 คน ร้อยละ 52 ตำแหน่งข้าราชการจำนวน 66 คน ร้อยละ 52 ระยะเวลาปฏิบัติงาน มากกว่า 1-5 ปีจำนวน 32 คน ร้อยละ 25.2 รายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 48 คน ร้อยละ 37.8

หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1.ด้านวิริยะ (ความเพียร) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.83 2.ด้านฉันทะ (ความพอใจ) มีค่าเฉลี่ย 3.80 3.ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) มีค่าเฉลี่ย 3.72 และ 4.ด้านจิตตะ (ความคิดเอาใจใส่งาน) มีค่าเฉลี่ย 3.70 ตามลำดับ

การบริหารสำนักงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3.90 ด้านการปฏิบัติงานมีความถูกต้อง และรวดเร็วมีค่าเฉลี่ย 3.85 และ 3. ด้านการปฏิบัติงานมีความถูกต้องและเป็นธรรมมีค่าเฉลี่ย 3.82 ตามลำดับ

4.2 ความสัมพันธ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงกับหลักอิทธิบาทธรรม

โดยภาพรวมการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงกับหลักอิทธิบาทธรรม (ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา) มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากผู้บริหารได้นำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์และปรับใช้ในการบริหารงาน

4.3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงโดยหลักอิทธิบาทธรรม

ผลวิเคราะห์การบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงพบว่า 1.บุคลากรยังปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถ 2.บุคลากรปฏิบัติงานเดิม ๆ อาจทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายเฉื่อยชาจึงทำให้ขาดความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน 3.การปฏิบัติงานไม่เป็นทีม เมื่องานผิดพลาดหรือเกิดปัญหา ทำให้ขาดคนหรือผู้ที่รับผิดชอบ

การสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในองค์กร ให้เกิดความรักและความพอใจ เต็มใจและพร้อมปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีจิตอาสาในการปฏิบัติงาน เสียสละ ทำงานเป็นทีม ศึกษาหาความรู้พัฒนาตน พัฒนางานอยู่เสมอ เพื่อให้การบริหารงานมีผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์มีประสิทธิภาพและบุคลากรมีความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร

4.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวง มีความสัมพันธ์กับหลักอิทธิบาทธรรม

5. อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.1 ข้อมูลทั่วไป

พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.9 อายุตั้งแต่ 36.40 ปี ร้อยละ 26.8 วุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 52 ตำแหน่งข้าราชการ ร้อยละ 52 ระยะเวลาปฏิบัติงาน มากกว่า 1-5 ปี ร้อยละ 25.2 รายได้ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 37.8

5.2 ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงกับหลักอิทธิบาทธรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการวิจัยด้านหลักธรรมพบว่า ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด บุคลากรมีความบุคลากรมีปฏิบัติงานด้วยความเพียรถึงแม้งานนั้นจะมีอุปสรรคปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ ขยัน อดทน เพื่อพัฒนางานให้

เกิดความชำนาญ ไม่ละทิ้งงานปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย เพื่อมุ่งให้งานนั้นให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกกรภัส วงษ์ภาคนกภณ (2559) เรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

5.3 ความสัมพันธ์ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงกับหลักอิทธิบาทธรรม

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานสำนักงานกับหลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์กันจากการวิจัยพบว่า ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า บุคลากรมีตั้งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย เอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหา ก็พร้อมที่จะแก้ไขมีความสนใจ ใส่ใจ ใฝ่รู้ ในงาน ทั้งในและนอกเวลางานมีจิตอาสา เป็นมิตรกับเพื่อนร่วมงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง รับบริการด้วยความจริงใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรเชษฐ์ ตอรัมย์ (2561) เรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5.4 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงกับหลักอิทธิบาทธรรม

ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

5.4.1 ด้านการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้บริหารและบุคลากรควรนำหลักธรรมด้านฉันทะคือ ความพอใจในงานมิใช่พอใจเพียงเพราะปฏิบัติงานนั้นให้เสร็จหรือได้ผลตอบแทน ควรเอาใจใส่รอบคอบในงาน ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน

5.4.2 ด้านการปฏิบัติงานมีความถูกต้องและรวดเร็ว ผู้บริหารและบุคลากรควรนำหลักธรรมด้านวิริยะคือ ความเพียรและ ด้านจิตตะคือ ความวิริยะ การปฏิบัติงานที่ซ้ำเดิมเป็นประจำอาจเกิดการเบื่อหน่าย หรือการได้รับมอบหมายงานที่ไม่ถนัดอาจเกิดความเครียดในงาน ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ และสร้างแรงกระตุ้นการทำงานด้วยการสร้างแรงจูงใจ

5.4.3 ด้านการปฏิบัติงานมีความถูกต้องและเป็นธรรม บุคลากรควรนำหลักธรรมด้านวิมังสาคือ ความไตร่ตรอง มีความรอบคอบ ตรวจสอบ วัดผล ก่อนและ

หลังในการปฏิบัติงานเพื่อความถูกต้องของงานและแก้ไข
ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขานุการกรมทางหลวงตามหลัก
อิทธิบาทธรรม โดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการ
ปฏิบัติงานผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1.1 ควรนำหลักธรรมด้านฉันทะ (ความ
พอใจ) เพื่อให้บุคลากรมีพอใจและรักในองค์กรตอบแทน
โดยการให้การประเมินผลการปฏิบัติงานและสวัสดิการ
ต่าง ๆ

6.1.2 ควรนำหลักธรรมด้านวิริยะ (ความ
เพียร) เนื่องจากการปฏิบัติที่ซ้ำ ๆ เป็นประจำจึงเกิดการ
เบื่อหน่าย หรือได้รับงานที่ไม่ถนัด ควรให้มีการอบรม
ศึกษา ฝึกฝน ในงาน ทั้งในและนอกสถานที่

6.1.3 ควรนำหลักธรรมด้านจิตตะ (ความคิด)
สิ่งแวดล้อมหรือวัสดุสำนักงานเป็นสิ่งจำเป็นที่บุคลากร
ต้องการในการมีสมาธิและความทันสมัยในการปฏิบัติงาน
ควรจัดสรรให้เหมาะสม

6.1.4 ควรนำหลักธรรมด้านวิมังสา (ความ
ไตร่ตรอง) ควรมีตัวชี้วัดเนื่องจากยังมีการปฏิบัติงานที่มี
ความผิดพลาดบ้างควรมีการศึกษาตรวจสอบก่อนและ
หลังการปฏิบัติงานเพื่อจะได้งานถูกต้องและมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิ
บาทกับหน่วยงานอื่น ๆ ของกรมทางหลวงส่วนกลางและ
ส่วนภูมิภาคต่อไป

6.2.2 สามารถเปรียบเทียบการวิจัยในครั้งนี้
และครั้งต่อไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานของ
บุคลากร

7. เอกสารอ้างอิง

กนกภัส วงษ์ภาณกณณ. (2559). การปฏิบัติงานตาม
หลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในอำเภอบางปลาม้า จังหวัด
สุพรรณบุรี. วิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี

มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
เดชศักดิ์ อังกฤษวลม. (2542). บทบาทหน้าที่ของนายก
องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความคิดเห็น
ของสมาชิกสภาเทศบาล สุขาภิบาลและ
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนา,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
เทเลอร์ อังโน ธงชัย สันติวงษ์. (2543). องค์การและ
การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทย
วัฒนาพานิช.
ประเวศน์ มหารัตนสกุล. องค์การและการจัดการ.
กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1989).
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). ธรรมนุญ
ชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรม
ศาสนา.
พีรสิทธิ์ คำวนณศิลป์ และศุภวัฒน์กร วงศ์ชนวสุ.
(2546). การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ
องค์การบริหารส่วนตำบลในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์
พระธรรมขันธ์.
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการ
จัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
สุรเชษฐ์ ตอรัมย์. (2561). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิ
บาทธรรมของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาล
งกรณราชวิทยาลัย. วิทยาลัยราช
ภัฏสุพรรณบุรี สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
สมคิด บางโม. (2558). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์
ครั้งที่ 7 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.